Hallituksen esitys laeiksi sähkömarkkinalain ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta (HE 265/2020 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta

19.2.2021

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Hallituksen esityksen tavoitteet

- Hallitus esittää sähkömarkkinalakiin muutoksia, joiden seurauksena sekä **siirtohintojen tasoa** että **korotuskattoa leikataan merkittävästi**

- HE:llä ratkaistaan siirtohintojen kohtuuttomuudet, mutta huolehditaan samalla myös taajamien ja haja-asutusalueen verkkojen uusimisesta ja palvelujen turvaamisesta nyky-yhteiskunnan ja asiakkaiden vaatimusten mukaisesti

- Muutosvaikutuksia jo meneillään olevan valvontajakson aikana (ennen 2024 alkua)

Siirtohinta-HE:n toimenpiteet ja vaikutusmekanismi

Toimenpide	Vaikutusmekanismi	Vaikutus
Toimitusvarmuus-vaatimuksille 8 vuoden lisäaika ¾:lle verkkoyhtiöistä **+ Asiakkaille vastineeksi palvelutason viivästymisestä paremmat korvaukset pitkistä sähkökatkoista**	1) Antaa Energiavirastolle mahdollisuuden avata valvontamallin investointikannus-timet kuluvan valvontajakson aikana 2) Vältetään ennenaikaisia ja tulevaisuudessa tarpeettomia investointeja latvaverkkoihin 3) Voidaan hyödyntää kehityksen alla olevia keinoja investointien korvaamiseksi	1) Energiavirasto voi lieventää valvontamallin investointikannustimia, kuten tuotto-% ja investoinneista saatavat lisäbonukset, kaikilla verkkoyhtiöillä ja niiden 3,6 milj. asiakkaalla 2) Hillitsee tehokkaasti myöhempiä korotustarpeita ¾ verkkoyhtiöissä ja 1,8 milj. asiakkaalla
Verkkojen kehittäminen kustannustehokkaasti + kehittämissuunnitelma	1) Antaa Energiavirastolle mahdollisuuden päivittää yksikköhintaluettelonsa, ml. kaapeloinnin hinta kuluvan valvontajakson aikana 2) Verkkoyhtiöille paine ja todistustaakka valituista verkkoratkaisuista 3) Asiakkaat pääsevät vaikuttamaan investointisuunnitelmiin	1) Energiavirasto voi tarkistaa yhtiöiden sääntelypääoman arvon vastaamaan paremmin verkon nykyistä arvoa 2) Kustannustehokkaampia keinoja otetaan käyttöön 3) Läpinäkyvyys investointeihin Koskee kaikkia verkkoyhtiöitä ja niiden 3,6 milj. asiakasta
Korotuskattoa lasketaan 15 → 8 %	Pienennetään hinnoittelumuutosten vaikutuksia entisestään	Asiakkaat eivät koe äkillisiä hinnanmuutoksia Korotuskatto ei varsinaisesti vaikuta hintatasoon valvontajakson aikana
Erillisten linjojen rakentaminen	Asiakkaat saavat enemmän mahdollisuuksia hyötyä sähkön pientuotannosta	Pientuotannon mukanaan tuomat säästöt sähkölaskulla

Arvio HE:n vaikutuksista verkkoyhtiöihin
(Energiaviraston ilmoittamat toimet)

Jakeluverkkojen sallittu tuotto ja liikevaihto pienenevät merkittävästi jo v. 2022

- TEM arvio: Yksikköhintojen päivityksen jälkeen **sääntelypääoma laskee 15 %**
- TEM arvio: **Sallittu tuottoaste laskee n. 4%:iin vuonna 2022,** kun Energiavirasto palaa käyttämään ajantasaista korkokantaa (v. 2020 5,73%).
- TEM arvio: **Yhtiöiden sallittu tuotto laskee n. 40%** vuonna 2022 yksikköhintojen ja tuottoasteen päivityksen ansiosta vuoteen 2020 verrattuna

➔ **TEM arvio: Vuonna 2022 jakeluverkot voivat kerätä asiakkailta 350 miljoonaa euroa vähemmän vuoteen 2020 verrattuna**

➔**Vuoden 2018 tasoon verrattuna suuruusluokaltaan saman tasoinen kuin KAA 9/2020 vp ja LA 17/2020 vp ilmoitettu vaikutus –440 miljoonaa euroa**

Arvio vaikutuksista kuluttajiin

- **Vaikutus keskimääräisiin asiakashintoihin pitkällä aikavälillä**

	Keskim. siirtohinta + verot snt/kWh	Keskimääräinen siirtomaksu vuodessa 2019	Keskimääräinen siirtomaksu vuodessa toimenpiteiden jälkeen	Siirtomaksun alenema
Kerrostalo 2000 kWh/a	12,3	246 €/a	205 €/a	**-41 €/a**
Pientalo, ei sähkölämmitystä 5 000 kWh/a	10,5	523 €/a	436 €/a	**-87 €/a**
Pientalo, suora sähkö 18 000 kWh/a	7,6	1 361 €/a	1 135 €/a	**-227 €/a**
Maatila 35 000 kWh/a	7,2	2 518 €/a	2 098 €/a	**-420 €/a**
Pienteollisuus 600 000 kWh/a	4,7	28 330 €/a	23 609 €/a	**-4722 €/a**

- **Huomioita tarkastelusta**
  - Oletettu, että siirtohinta laskisi liikevaihdon laskun suhteessa kaikille asiakkaille.
  - Verkkoyhtiöt hyvin erilaisissa asemissa, esim. osalla merkittäviä valvontamallin alijäämiä, jolloin vaikutukset tulevat viiveellä
  - Verkkoyhtiöt päättävät miten sallitun tuoton lasku näkyy maksuissa. Eli näkyykö vaikutus energia-, teho- vai kiinteässä komponentissa vai kaikissa näissä.
  - Aiemmin vastaavissa tilanteissa monet yhtiöt ovat palauttaneet kaikille asiakkaille kiinteitä perusmaksuja.

Milloin siirtohinnat laskevat?

Verkkoyhtiöiden aiempien investointien synnyttämät alijäämät ajoittavat hintojen laskua (olettaen, että hintoja ei nosteta 2022-2027)

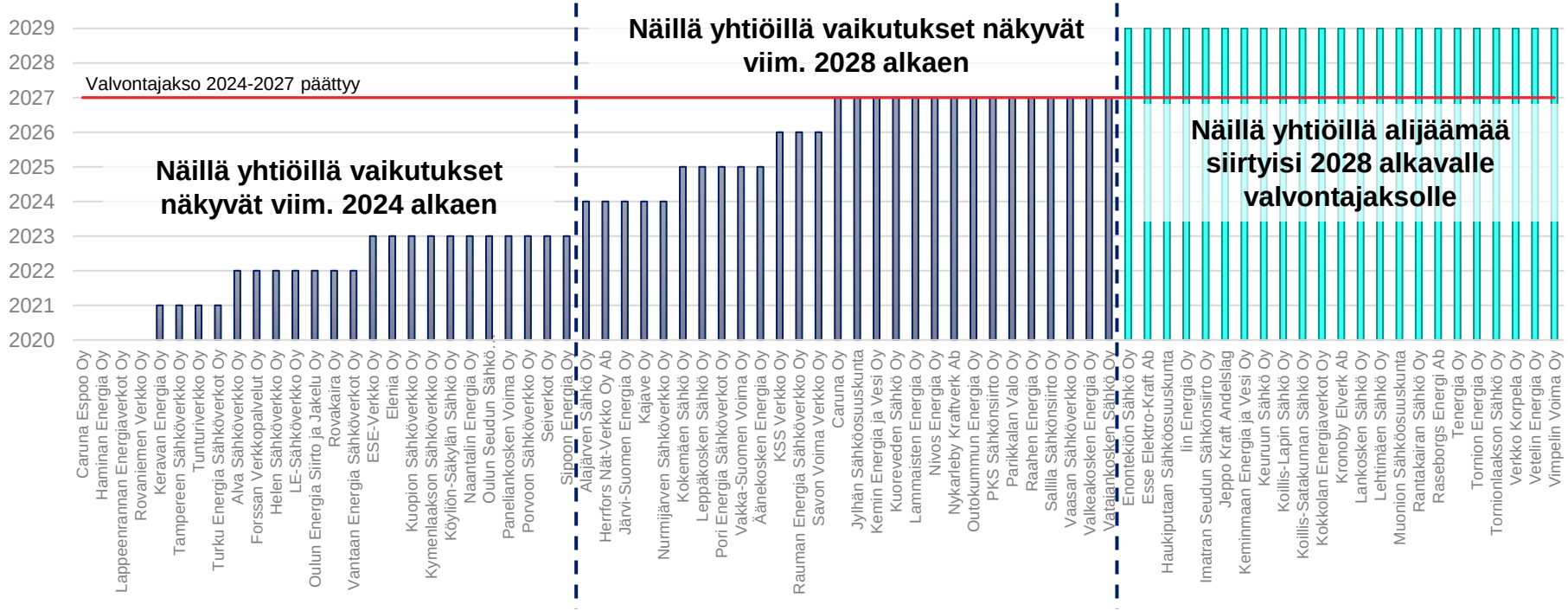

Miksi siirtohintojen laskentamenetelmistä ei säädetä suoraan lailla?

- **Hallituksella ja Energiavirastolla sekä kansalaisaloitteella KAA 9/2020 vp ja lakialoitteella LA 17/2020 vp sama tavoite: verkkoyhtiöiden tuottojen leikkaaminen ja vaikutus saman suuruinen**
- **Hallituksen esittämän toimintamallin ja aloitteiden keskeiset erot**
  1. Hallituksen esittämä toimintamalli
     - Muutokset tehdään kansallisen perusoikeussääntelyn ja EU:n lainsäädännön asettamien reunaehtojen puitteissa
       - Perusoikeussääntely perustuslakivaliokunnan lausuntojen mukaisesti (PeVL 2/1986 vp, 19/1994 vp, PeVL 4/2000 vp ja PeVL 36/2004 vp), EU-oikeus sähkömarkkinadirektiivin ja EU-tuomioistuimen kantojen (erityisesti tuomiot C-474/08 ja C-767/19 sekä julkisasiamiehen lausunto C-718/18) mukaisesti
       - Hallituksen kantaa tukevat myös Alice Guimaraes-Purokosken oikeudelliset asiantuntijalausunnot (8.1.2021 ja 17.1.2021) ja valmistelun aikana oikeusministeriön kanssa käydyt keskustelut
     - Korjataan sääntelyn puutteita puuttumatta sen terveeseen ytimeen
     - Vaikuttavat keinot otetaan käyttöön nopeasti, vaikutukset alkavat näkyä jo vuodesta 2022 alkaen (=> 700 miljoonan euron hyöty asiakkaille verrattuna muihin malleihin)
  2. Kansalaisaloitteen ja lakialoitteen toimintamalli
     - Ehdotetut muutokset ovat ristiriidassa kansallisen perusoikeussääntelyn ja EU-lainsäädännön vaatimusten kanssa
       - ➢ **Keskeisiä ehdotuksia ei voida toteuttaa oikeusjärjestyksen puitteissa**
     - Ehdotetut muutokset nykyiseen sääntelyjärjestelmään ovat niin suuria, että niiden voimaan saattaminen kestäisi vuosia, silti väitetyt hyödyt ovat epävarmoja
     - Ehdotetut muutokset edellyttäisivät paljon laajempaa ja monimutkaisempaa lainsäädäntöä kuin aloitteet sisältävät

➢ **Hallitus toteuttaa verkkoyhtiöiden tuottojen leikkaamisen siten, että vaikutukset näkyvät asiakkaille nopeammin ja muutokset kestävät myös oikeudessa**

HE:tä täydentävät hallituksen lisätoimet

- **Hallitus asettaa akateemisen työryhmän antamaan Energiavirastolle lausunnon tariffien laskentamenetelmien osatekijöistä**
  - Lausunto sisältäisi siirtohintakeskusteluun osallistuneiden tieteenharjoittajien näkemyksen vuonna 2024 alkavan verkkovalvontajakson laskentamenetelmien kehittämistyöhön
  - Työryhmä aloittaa toimintansa, kun HE:een liittyvät lait on vahvistettu eduskunnassa
- **Hallitus arvioi ulkomaisten sijoittajien korkovähennysrajoituksen kiristämistä**
  - Hallitus arvioi syksyn 2021 budjettiriiheen mennessä, miten korkovähennysrajoitusta voidaan uudistaa estämään nykyistä tehokkaammin verotettavan tulon siirtäminen Suomen verotusvallan ulkopuolelle esimerkiksi pääomasijoitusrakenteissa samalla, kun suomalaisten yritysten investointien korkovähennysoikeus turvataan. Uudistukset tulevat voimaan vuoden 2022 alusta alkaen.

Lisätiedot

Hallitusneuvos Arto Rajala, TEM, puh. 029 506 4828

Ylitarkastaja Tatu Pahkala, TEM, puh. 029 506 4217